

ПОЛІТИКА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливе місце у фінансовій стратегії підприємства належить політиці формування власного капіталу, що полягає у розробці напрямків залучення різних його складових з метою ефективного господарювання. Процес формування фінансової політики науковці узагальнюють у наступних етапах:

- аналіз формування власного капіталу у попередніх звітних періодах
- визначення потреби у власному капіталу;
- визначення вартості окремих складових власного капіталу;
- виявлення можливості росту власного капіталу за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел;
- оптимізація структури власного капіталу.

Розпочинають розробку політики формування власного капіталу із застосування методики ретроспективного фінансового аналізу. В процесі аналізу оцінюють загальний обсяг сформованого власного капіталу за складом, структурою, з'ясовують його достатність для фінансування активів підприємства. Далі встановлюють джерела формування власного капіталу, співвідношення його складових отриманих із зовнішніх і внутрішніх джерел, визначають їх вартість.

У процесі розробки фінансової політики оцінюють вартість залучення кожної із складових власного капіталу, враховуючи як внутрішні, так зовнішні джерела залучення. Це допоможе в обґрунтування управлінських рішень з вибору тих джерел, які сприяють збільшенню власного капіталу.

Збільшити обсяг власного капіталу намагаються, перш за все, за рахунок внутрішніх джерел. Таким основним джерелом є прибуток. Управління операційним прибутком підприємства ґрунтується на методиці маржинального аналізу, в основу якої покладено взаємозв'язок цього показника з доходом від реалізації продукції та витратами. Використання даної методики дозволяє виділити роль окремих факторів у формуванні операційного прибутку, визначити беззбитковий обсяг продажу; необхідний обсяг продажу для отримання планової величини операційного прибутку; розрахувати зону безпеки підприємства, тобто розмір можливого зниження обсягу реалізації без шкоди для його фінансового стану.

Якщо внутрішніх джерел формування власного капіталу не вистарчає підприємство повинно звертатися до зовнішніх джерел. Задовольнити по-

требу у власному капіталі за рахунок зовнішніх джерел можна шляхом збільшення додаткового, статутного, пайового капіталу.

Важливим напрямком у розробці політики формування власного капіталу є оптимізація співвідношення між внутрішніми і зовнішніми джерелами формування. Оптимізуючи структуру власного капіталу, необхідно брати до уваги наступні принципи, а саме [2]:

- загальну вартість залучення власного капіталу. Якщо вартість залучення внутрішніх джерел власного капіталу переважає вартість зовнішніх джерел фінансування, а саме вартість кредитних ресурсів, то від таких джерел фінансування активів потрібно відмовитися;
- збереження самостійності і влади засновників в управлінні підприємством. Збільшення обсягів зареєстрованого капіталу за рахунок залучення сторонніх інвесторів збільшує залежність від них і зменшує вплив засновників на процеси управління підприємством.

Критерієм успішності фінансової політики щодо формування внутрішніх джерел власного капіталу є досягнення менеджментом підприємства таких завдань [2]:

- отримання максимального обсягу прибутку за умови існування допустимого фінансового ризику;
- дотримання оптимальних пропорцій між капіталізованою і споживаною частинами чистого прибутку з метою реалізації вибраної стратегії розвитку і росту вартості підприємства;
- достатність споживаної частини чистого прибутку для здійснення виплат власникам;
- достатність капіталізованої частини чистого прибутку для прискорення інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства.

При визначенні необхідного обсягу капіталізованої частини прибутку беруть до уваги потребу підприємства у прирості необоротних активів, власного оборотного та резервного капіталів.

Обґрунтовуючи капіталізовану частину прибутку, треба враховувати необхідність інвестицій у нематеріальні активи. На неї впливають інноваційні стратегії розвитку підприємства та особливості ціноутворення на різні види нематеріальних активів. Обґрунтувати величину капіталізованої частини прибутку для збільшення власного оборотного капіталу можна на основі визначення необхідного обсягу матеріальних і їх наявності на початок планового періоду. У цьому випадку у літературі пропонують використання методів прямого рахунку, аналітичного та дослідно-статистичного [3].

Прямий метод передбачає розрахунок потреби за кожним видом оборотних активів. При використанні досвідно-статистичного методу необхідні розміри оборотних активів визначають на основі використання ре-

зультатів статистичних спостережень за діяльністю підприємства. Аналітичний метод передбачає коригування даних попереднього року на заплановану зміну показників господарювання (обсягу виробництва і реалізації продукції, прискорення оборотності капіталу і т.п.).

Визначити обґрунтовану величину споживаної частини прибутку можна лише після визначення потреби у її капіталізованій частині. Будь-який інший підхід може привести до поступового зниження ефективності господарювання у майбутньому.

Треба зазначити, що поділ чистого прибутку на капіталізовану і споживану частини визначається особливостями господарської діяльності підприємства, а також сукупністю об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Основними суб'єктивними факторами є [1]:

- положення нормативно-правових активів – податкове законодавство та інші законодавчі норми, засновницькі документи встановлюють черговість та нормативні характеристики використання чистого прибутку (сукупність податків і зборів, їх ставки, наявні податкові пільги і т.п.);
- економічна ситуація в суспільстві – за умов економічного піднесення збільшується рівень прибутку на інвестований капітал. Така ситуація на ринку зумовлює ріст капіталізованої частини прибутку. Наростання кризової ситуації, у свою чергу, пов'язане із збільшення тієї частини прибутку, яка направляється на споживання;
- вартість позичкового капіталу – ситуація за якої вартість залучених кредитних ресурсів є нижчою від вартості власних джерел фінансування активів веде до збільшення споживаної частки чистого прибутку підприємства. У цьому випадку інвестиційні потреби підприємства будуть задоволені за рахунок використання більш дешевого позичкового капіталу. Якщо вартість останнього швидко зростає або господарюючий суб'єкт не може в повній мірі сподіватися на його залучення, тоді доцільніше збільшувати капіталізовану частину чистого прибутку.

Основними суб'єктивними факторами, що впливають на пропорції розподілу чистого прибутку можна вважати [1]:

- рівень рентабельності господарювання – якщо підприємство спрацювало з низьким рівнем рентабельності, то, відповідно, зменшується абсолютний обсяг отриманого прибутку і обмежуються можливості його структурного розподілу. Адже у підприємства є певні зобов'язання перед власниками підприємства і державою. Крім того, за рахунок чистого прибутку, повинні формуватися страхові резерви;
- рівень підприємницького ризику – зміна кон'юнктури ринку, втрата споживачів чи постачальників, невисокий рівень

конкурентоспроможності продукції та інші несприятливі умови примушують керівництво збільшувати страхові резерви, в т.ч. обсяг резервного капіталу. Зрозуміло, що у цьому випадку зростає капіталізована частка чистого прибутку;

- інвестиційні потреби підприємства – якщо у підприємства є потреба у здійсненні капітальних інвестицій і наявні інвестиційні проекти, внутрішня норма окупності яких перевищує середньозважену вартість інвестованого капіталу, то це збільшує обсяг і частку прибутку, який капіталізується;
- ріст внутрішніх джерел формування власного капіталу – якщо потреба в інвестиційних ресурсах забезпечується за рахунок збільшення внутрішніх джерел фінансування, то зростає можливість використати прибуток для споживання;
- стадія життєвого циклу підприємства – перебування підприємства на ранніх стадіях життєвого циклу для яких характерна підвищена потреба у інвестиційних ресурсах і обмежений доступ до кредитних, зумовлює необхідність збільшення частку капіталізованого прибутку;
- рівень фінансової стійкості – низький рівень фінансової стійкості збільшує потребу у капіталізованій частині прибутку, адже у таких умовах ріст зовнішніх джерел фінансування знижує платоспроможність і ліквідність підприємства, створює загрозу банкрутства.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що особливості умов діяльності кожного підприємства, специфічних вирішуваних ним завдань не дозволяють створити єдину модель політики формування власного капіталу. Однак розглянуті напрямки дозволять не тільки обґрунтувати загальну потребу у власному капіталі, але сформувати його структуру з врахуванням факторів які їх визначають.

Список використаних джерел:

1. Бланк И. А. Управление формированием капитала / Бланк И. А.. – К.: Ника – Центр, 2000. – 512 с.
2. Краснова В. В. Фінансовий менеджмент підприємства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. В. Краснова, Б. О. Жнякін. — Донецьк: Альфа-прес, 2005. — 208с.
3. Серединська В.М. Економічний аналіз: навч. посібник / В.М. Серединська, О.М.Загородна, Р.В.Федорович; за ред. проф. Р.В.Федоровича. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. – 416 с.